

Золотарьова О.

- асистент кафедри хімічної технології неорганічних речовин Української інженерно-педагогічної академії

УДК 37.034 (045)

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Стаття присвячена проблемам формування ціннісних орієнтацій у студентів ВНЗ. У педагогіці вищої школи програми виховання студентів не отримали належного дослідження і обґрунтування. У зв'язку з цим виникли проблеми організації виховної роботи у ВНЗ. Під час дослідження були розглянуті різні визначення, терміни, поняття ЦО, були зіставлені позиції різних авторів, що дають визначення і обґрунтування цьому.

Ключові слова: *ціннісні орієнтації, особа студента, соціальні норми, моральність, естетичність, суб'єкт.*

Золотарева Е.

- ассистент кафедры химической технологии неорганических веществ Украинской инженерно-педагогической академии

УДК 378.034 (045)

СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ У СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Статья посвящена проблемам формирования ценностных ориентаций у студентов Вузов. В педагогике высшей школы программы воспитания студентов не получили должного исследования и обоснования. В связи с этим возникли проблемы организации воспитательной работы в ВУЗе. Во время исследования были рассмотрены различные определения, термины, понятия ЦО, были сопоставлены позиции различных авторов, дающих определения и обоснования этому.

Ключевые слова: *ценностные ориентации, личность студента,*

социальные нормы, нравственность, эстетичность, субъект.

Zolotareva E.

*- assistant of department of chemical technology of inorganics of the
Ukrainian engineer-pedagogical academy*

UDK 378.034 (045)

**ESSENCE AND VALUE OF THE VALUED ORIENTATIONS FOR
STUDENTS OF TECHNICAL INSTITUTES OF HIGHER**

The article is devoted the problems of forming of the valued orientations for the students of higher educational establishments. In pedagogics of higher school of the program of education of students did not get due research and ground. In this connection there were problems of organization of an educate work in higher educational establishment. During research different determinations, terms, concepts of the valued orientations, were considered, positions of different authors were confronted, givings determination and ground to it.

Keywords: *valued orientations, personality of student, social norms, morality, aesthetically beautifulness, subject.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Зміни, що сталися в нашій країні за останні десятиліття, істотно відбилися на соціальному, економічному і моральному стані студентів. За рівнем злочинності, корупції, аморальної поведінки людей Україна вийшла на лідируючі місця у світі. Велику тривогу викликають значні зміни соціальних цінностей і моральних орієнтирів у сучасної молоді. Зміни в ціннісно-нормативній системі суспільства супроводжуються зниженням впливу соціальних норм поведінки на індивіда. У молодіжному середовищі на перше місце в системі цінностей виходять проблеми матеріального і індивідуалістичного характеру, тоді як громадські і духовні інтереси йдуть на задній план.

Відбувається посилення споживчих інтересів серед молоді, збільшення кількості людей з егоїстичними установками, що призводить до протиріч з соціально-економічним прогресом суспільства. У світлі економічних і політичних перетворень, що відбуваються, в нашій країні сучасним суспільством затребувані такі особи, які здатні гармонійно поєднувати особисті і громадські цінності, орієнтуватися не лише на споживання, але і на творення, не забуваючи при цьому особистих інтересів.

Виникло протиріччя між необхідністю готувати підрастаюче покоління до повноцінних стосунків в соціальному і природному середовищі і існуючою постановкою виховання, що не забезпечує рішення цієї задачі. Це протиріччя породжує безліч проблем вищої школи, пов'язаних з формуванням системи цінностей.

Для вирішення цих проблем необхідно розробити програми формування ціннісних орієнтації майбутніх молодих фахівців в умовах вищої школи.

Нині недостатньо тільки передавати молоді накопичений досвід, знання і цінності. Необхідно виховувати у неї соціальну самостійність, ініціативу, творчий професіоналізм і високу соціальну відповідальність. Нова соціально-економічна ситуація в нашій країні вимагає від людини повної самостійності, уміння приймати відповідальні рішення, бути особою і відповідати за якість своєї діяльності.

У педагогіці сучасної вищої школи програми виховання студентів не отримали належного дослідження і обґрунтування.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття: Проведений науковий пошук (Л.С. Выготский, В.Е. Гурин, Д. Дьюи, В.В. Зеньковский, Я.А. Коменский, А.И.

Кочетов, П.Ф. Лесгафт, Д. Локк, А.С. Макаренко, Э.Г. Малиночка, Ж.Ж. Руссо, Г. Спенсер, Л.Н. Толстой, СТ. Шацкий) засвідчив, проблеми по формуванню ціннісних орієнтацій присвячено досить значна кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених.

Формування цілій статті (постановка завдання): У зв'язку з цим виникла проблема організації виховної роботи у ВНЗ таким чином, щоб фахівці, що випускаються, були успішні, могли визначити направленість професійної діяльності, надати їй цінність, дозволити зайняти певну позицію в сучасному соціумі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми формування ціннісних орієнтацій у молоді виникали протягом ряду останніх століть. І тому увага багатьох педагогів приваблювало формування особи, що знаходиться в гармонії з собою і з суспільством, особи, з одного боку здатної до самореалізації, а з іншого боку, відповідною нормам громадянського суспільства. Вплив виховання на соціальний статус і спосіб життя індивіда має різні аспекти і додатки.

Кожне суспільство має унікальну ціннісно-орієнтаційну структуру, в якій відбивається у тому числі і самобутність культури. Оскільки набір цінностей, які засвоює індивід, в процесі соціалізації йому диктує саме суспільство. Дослідження системи ціннісних орієнтацій особі представляється особливо актуальною проблемою в ситуації серйозних соціальних змін, коли багато цінностей виявляються зруйнованими, зникають соціальні структури норм [1].

Система ціннісних орієнтацій, будучи психологічною характеристикою зрілої особистості, виражає змістовне відношення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію його поведінки, чинить істотний вплив на усі сторони його діяльності. Як елемент структури особи ціннісні орієнтації характеризують внутрішню

готовність до здійснення певної діяльності по задоволенню потреб і інтересів, вказують на спрямованість її поведінки.

У науковій літературі існує безліч різних визначень, понять, термінів, що лежать в площині цієї проблеми. Ми спробуємо розглянути і зіставити позиції різних авторів, що дають визначення і обґрунтування цих визначень тим основним поняттям і термінам, які будуть використані надалі в нашій роботі.

Цінності - це уявлення людини про значущість для нього різних явищ, предметів, про головні цілі життя, праці, а також про засоби досягнення цих цілей. Це набір стандартів і критеріїв, які людина наслідуює в житті (Л.А. Попов) [2]. Однією з форм цінностей представляються ідеали як вища мета, як абсолютне поєднання позитивних якостей і властивостей явищ, предметів, особи.

Інші автори зв'язують цінності з суб'єктно-об'єктними відношеннями, де об'єкт (матеріальний або духовний) вступає у відносини і є значущим для суб'єкта (людини або соціуму). М. С. Каган вважає, що "цінність об'єкту - це є його відношення до суб'єкта, його роль в людській життєдіяльності" [3].

Цінність виникає з практичного відношення людей до дійсності. Це відношення між об'єктом і людськими потребами, що несуть відбиток історичної епохи.

Л.А. Попов [2] виділяє наступні види цінностей :

- 1) теоретичні (існування меж добро - зло);
- 2) економічні (прибутково - неприбутково);
- 3) естетичні (хаос - гармонія);
- 4) соціальні (любов - ненависть);
- 5) політичні (влада - її відсутність);
- 6) релігійні (наслідування заповідей);

7) відношення до роботи: а) задоволеність роботою, б) захопленість роботою, в) прихильність організації.

Розглянувши ряд визначень ціннісних орієнтації, основоположним визначенням нами було прийнято визначення ціннісних орієнтації "Сучасного словника по педагогіці" В.С. Рапацевича: Ціннісні орієнтації - "віддзеркалення у свідомості людини цінностей, що визнаються їм як стратегічні життєві цілі і світоглядних орієнтири" [4].

Ціннісні орієнтації - це відносно стійке і соціально обумовлене виборче відношення особи до сукупності матеріальних і духовних благ, цінностей, ідеалів, зухвале прагнення до їх досягнення і те, що служить йому орієнтиром в поведінці і діях. Ціннісні орієнтації людини формуються соціальним середовищем, оточенням [2].

Проте нам здається цікавим і корисним і інше визначення: "Ціннісні орієнтації – інтегральне (інформативно-емоційно-вольова) властивість і стан готовності особи до того, щоб свідомо визначити і оцінити своє місце розташування в часі і просторі природного і соціального середовища, обрати стиль поведінки і напрям діяльності, ґрунтуючись на особистому досвіді і відповідно до конкретних умов постійно змінливою ситуації" [193]. У цьому визначенні Д.І. Фельдштейна відзначається найважливіша роль ціннісних орієнтацій людини як один з регулювальників його поведінки і діяльності.

Ціннісні орієнтації або установки є засвоєними і прийнятими людиною соціальні норми і культурні цінності, що виступають цілей життя і основних засобів досягнення цих цілей. Вони відіграють важливу роль в регулюванні соціальної поведінки людини і являються, у свою чергу, продуктом соціалізації.

Студентський вік є завершуючим періодом інтенсивного формування системи ЦО, що надає вплив на становлення характеру і особи в цілому. Це

пов'язано із зміцненням на цьому віковому етапі необхідних для повного формування ЦО передумов: оволодінням самостійним логічним мисленням, накопиченням достатнього морального і первинного професійного досвіду, заняттям певного соціального положення. Процес формування системи ЦО стимулюється значним розширенням спілкування, збільшенням потоків інформації, зіткненням з різноманітними формами поведінки, поглядів, ідеалів. Поява і зміцнення переконань в студентському віці свідчить про значний якісний перелом в характері становлення системи моральних і соціальних цінностей.

Особа студента - це особа молодої людини, підготовленої до висококваліфікованого виконання функцій фахівця в тій або іншій області трудової діяльності. В ході навчання у студента формуються необхідні для цієї якості, знання, уміння і навички. Студент входить до особливої соціальної групи, яка поповнює ряди інтелігенції. Головні напрями в житті студента - вчитися, розвивати свій інтелект, рости духовно, морально, фізично, естетично, опановувати професію. Особу студента як людину певного віку може характеризуватися з трьох сторін:

1) соціальної, яка проявляється в особі студента завдяки включеності його в студентську групу, виконанню ним функцій учня у ВНЗ;

2) з психологічної, яка є єдністю психічних процесів, станів, утворень і властивостей особи;

3) з біологічної, яка включає тип вегетативної нервової діяльності, будову органів чуття, інстинкти, фізичну силу, статуру та ін.

Ознаками соціально-психологічної зрілості студента є: громадянська позиція, професіоналізм, діловитість, рівень мислення, естетична письменність, етична культура, активність, самовдосконалення та ін. [3].

Рішення загальнонародних завдань України, виведення її з кризи і відродження багато в чому залежить від процесу соціалізації студентської молоді, суть якої полягає в індивідуальній і громадській зумовленості

розвитку особистості, формування її свідомості і поведінки в різних системах суспільства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. З усього вище сказаного можна зробити висновок, що ціннісні орієнтації - найважливіша складова структури особи, що виділяє мотиваційний, когнітивний, емоційний і оцінний компоненти. Вони є найбільш гнучкими, припускаючи вільний вибір, зв'язок між особою і суспільством, його інститутами, культурою, цінностями з урахуванням індивідуальних інтересів і потреб людини.

Важлива роль ціннісних орієнтації полягає в тому, що вони повідомляють спрямованість професійної діяльності, надають їй цінності, що містять сенс, дозволяють зайняти певну позицію, регулюють поведінку, формують способи самоактуалізації.

Ціннісні орієнтації особи, її життєві перспективи, плани, є проекцією духовного життя суспільства, формуються під впливом громадських дій, обумовлені системою виховання і навчання .

Література:

1. Леонтьев Д.А. Методика изучения ценностных ориентации. М., - 1992., 17 с.
2. Экономика и социология труда // Электронный учебник Института Информатики РЭА им. Плеханова / под рук. Попова Л. А.
3. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека: Уч. пособие. - М.: Логос, 1998. - 320 с.
4. Рапацевич Е.С. Современный словарь по педагогике. - Минск, "Современное слово", 2001. - 928 с.
5. Психология формирования и развития личности. / Под ред. Анциферовой Л.И., - М.: Наука, 1981.
6. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. - Л., 1968.

